

การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันในพื้นที่ชายแดน จังหวัดตาก*

COEXISTENCE OF DIFFERENT ETHNIC GROUPS IN THE BORDER AREA OF TAK PROVINCE

ธงชัย ทองคำ¹, มงคล ต๊ะสุ² และ ภรณ์ทิพย์ สีเทียน³

Thongchai Tongkum¹, Mongkol Tas² and Phontip Seethian³

¹⁻³วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

¹⁻³Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: Tong847out@gmail.com

วันที่รับบทความ : 19 ตุลาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 10 พฤศจิกายน 2568; วันตอบรับบทความ : 12 พฤศจิกายน 2568

Received 19 October 2025; Revised 10 November 2025; Accepted 12 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาลักษณะทางชาติพันธุ์และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก 2. เพื่อศึกษารูปแบบและกลไกของการอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ 3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนานโยบายหรือกลยุทธ์การอยู่ร่วมกันในพื้นที่ชายแดนอย่างยั่งยืนซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชนและประชาชนจากกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง ลีซอ มูเซอและอาข่า จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำมาเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

Citation:

* ธงชัย ทองคำ, มงคล ต๊ะสุ และ ภรณ์ทิพย์ สีเทียน. (2568). การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(6), 847-860.

Thongchai Tongkum, Mongkol Tas and Phontip Seethian. (2025). Coexistence Of Different Ethnic Groups In The Border Area Of Tak Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(6), 847-860.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

ผลการวิจัย พบว่า 1. ผู้คนชายแดนจังหวัดตากมีหลายชาติพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยง ม้ง ลีซอ มูเซอและอาข่าดำรงชีวิตด้วยเกษตรและค้าชายแดน มีวัฒนธรรมหลากหลาย อยู่ร่วมกันอย่างสงบและแลกเปลี่ยนกันทางวัฒนธรรม 2. การอยู่ร่วมกันของผู้คนจะเป็นแบบพหุวัฒนธรรม โดยแลกเปลี่ยนเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ศาสนา และช่วยเหลือกันในชุมชนอย่างสงบ 3. ปัจจัยส่งเสริมต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ได้แก่ ความเคารพวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและสังคม การทำงานร่วมในชุมชน และการศึกษาและสื่อสารเข้าใจ ส่วนอุปสรรค ได้แก่ ความยากจน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา ปัญหาสิทธิและสถานะบุคคล และความขัดแย้งจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ 4. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนานโยบายหรือกลยุทธ์การอยู่ร่วมกันในพื้นที่ชายแดนอย่างยั่งยืน ได้แก่ การส่งเสริมการศึกษาและวัฒนธรรมร่วมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างสิทธิและเวทีแก้ปัญหาเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การอยู่ร่วมกัน, กลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน, พื้นที่ชายแดน

Abstract

This research aims: 1. to study the ethnic characteristics and lifestyles of people in the border areas of Tak Province; 2. to study patterns and mechanisms of coexistence among various ethnic groups; 3. to analyze factors that promote and hinder peaceful coexistence; and 4. to propose guidelines for developing policies or strategies for sustainable coexistence in border areas. This qualitative research utilized interviews and observation forms. The sample consisted of 30 community leaders and people from the Karen, Hmong, Lisu, Lahu, and Akha ethnic groups. Content analysis was used to present descriptive data.

The findings revealed: 1. The people of Tak Province's border areas comprise diverse ethnic groups, including Karen, Hmong, Lisu, Lahu, and Akha. They make a living through agriculture and border trade, share diverse cultures, and coexist peacefully and engage in cultural exchanges. 2. People coexist peacefully through multiculturalism, exchanging economic, cultural, and

religious experiences, and supporting each other peacefully within the community. 3. Factors contributing to peaceful coexistence include mutual cultural respect, economic and social exchange, community collaboration, and education and communication understanding. Obstacles include poverty, cultural and linguistic differences, personal rights and status issues, and conflicts over economic interests. 4. Suggestions for developing policies or strategies for sustainable coexistence in border areas include promoting education and shared culture, developing community economies, and creating rights and problem-solving platforms for sustainable coexistence.

Keywords: coexistence, different ethnic groups, border areas.

บทนำ

พลเมืองของโลกยุคปัจจุบันอาศัยอยู่บนโลกของเครือข่ายทางสังคมที่อยู่ด้วยความแตกต่างกัน ความแตกต่างนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นไม่ว่าทรัพยากร อาหาร วัฒนธรรม และสิ่งอื่น ๆ ทำให้สังคมได้แบ่งปันความหลากหลายทำให้เป็นสังคมที่น่าอยู่ อริสโตเติล (Aristotle) นักปราชญ์ชาวกรีกได้กล่าวไว้ว่ามนุษย์เป็น “สัตว์สังคม” (Social Animal) นั้นหมายความว่ามนุษย์จะมีชีวิตรอดอยู่ได้โดยการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า มีความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์กันในหมู่มวลสมาชิกกลุ่ม ฉะนั้น มนุษย์จึงจำเป็นต้องสร้างรูปแบบการใช้ชีวิต ต้องสร้างกฎกติกาเพื่อการอยู่ร่วมกันในกลุ่มนั้น ๆ จนกลายเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มนั้น ๆ ชาติพันธุ์นั้น ๆ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา และสถานะบุคคล ซึ่งอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดหรือความขัดแย้งหากไม่มีการจัดการอย่างเหมาะสม (Smith, 2018; Tan, 2020)

การศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ในประเทศไทยพบว่าแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีวิถีชีวิตและรูปแบบการทำมาหากินแตกต่างกัน เช่น มลายู ลาว กะเหรี่ยง ม้ง ลาหู่ เขมร อาข่า ลีซอ เย้า กูย กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ส่วนใหญ่ทำเกษตร การค้าแรงงาน บางส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมค้าชายแดน และตลาดชุมชน การแลกเปลี่ยนสินค้าและวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ช่วยสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจร่วมกัน แต่ยังพบความท้าทายด้านสิทธิและการเข้าถึงทรัพยากรในบางพื้นที่ (ธนกิจ, 2562; เจริญ, 2563) แนวคิดการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) และทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Relations

Theory) ซึ่งให้เห็นว่าการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม การเคารพความแตกต่าง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนสามารถส่งเสริมความสงบและการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ (Berry, 2011; Putnam, 2007) แนวทางปฏิบัติที่เน้นการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และเวทีสื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นมาตรฐานสำคัญในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

จังหวัดตาก มีประวัติศาสตร์การอพยพถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองต่าง ๆ ที่กระจายตัวไปตั้งที่อยู่อาศัยถาวรทั้งโซนตะวันออกและตะวันตกของ ในรูปแบบที่มีให้เห็นทั้งโดยสมัครใจและถูกกดดันเนื่องด้วยเหตุผลต่าง ๆ เพื่อมาตั้งถิ่นฐานใหม่ในพื้นที่ชายแดนตาก ผลกระทบดังกล่าวทำให้พี่น้องชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองจำนวนไม่น้อยต้องมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองหลายหมู่บ้านที่พยายามปกป้องสิทธิชุมชนและทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่รัฐถึงผลกระทบที่ชาวบ้านได้รับจากนโยบายรัฐ หรือการประกาศบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่ไม่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของพวกเขา จนนำมาสู่การเกิดพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ตามมติ ครม. ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2553 ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะต้องอยู่ร่วมกันในพื้นที่ฐานของความแตกต่างของเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมรวมถึงทางด้านภาษาที่ใช้การสื่อสารที่แตกต่างกัน ที่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในพื้นที่ร่วมกันจึงจำเป็นต้องศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เป็นอยู่อย่างไรเพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้ในการพัฒนาพื้นที่ต่อไป

จากบริบทและข้อมูลเชิงพื้นที่การศึกษาการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดตาก มีความสำคัญต่อการสร้างนโยบายและกลยุทธ์เพื่อความสงบและยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมและอุปสรรค พร้อมเสนอแนวทางพัฒนานโยบายที่สามารถปรับใช้ได้จริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้น การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และการพัฒนาชุมชนชายแดนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางชาติพันธุ์และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษารูปแบบและกลไกของการอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนานโยบายหรือกลยุทธ์การอยู่ร่วมกันในพื้นที่ชายแดนอย่างยั่งยืน

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะทางชาติพันธุ์และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก มีความแตกต่างกัน แต่สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกันภายใต้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกื้อกูลกัน

2. รูปแบบและกลไกของการอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เป็นลักษณะ “การอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาและยอมรับความหลากหลาย” มากกว่าการแข่งขันหรือขัดแย้ง

3. ปัจจัยที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ได้แก่ การสื่อสารที่เปิดกว้าง ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง และการสนับสนุนจากภาครัฐ ในขณะที่อุปสรรคเกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความไม่เท่าเทียม และปัญหาทางเศรษฐกิจ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรมของBerry, J. W. (2011) ได้ศึกษาเรื่อง Integration and multiculturalism: Ways towards social solidarity โดยเสนอแนวคิดการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) และการบูรณาการทางสังคมเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพของชุมชน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความสงบ ความเข้าใจ และความร่วมมือภายในสังคม

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของชุมชนพหุวัฒนธรรมชายแดนของธนกิจศรีบุญเรือง (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การอยู่ร่วมกันอย่างสันติของชุมชนพหุวัฒนธรรมชายแดนไทย-พม่า พบว่ากลไกสำคัญของการอยู่ร่วมกันในพื้นที่ชายแดน ได้แก่ การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ การทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชน และการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ งานวิจัยนี้เน้นว่าการเคารพวัฒนธรรมซึ่งกันและกันเป็นปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความสงบสุขและความยั่งยืนของชุมชนชายแดน

สรุป จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนจำเป็นต้องอาศัยกลไกทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เช่น

การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ การทำกิจกรรมร่วมในชุมชน การเรียนรู้และเคารพวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน รวมถึงการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน แนวคิดและงานวิจัยเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกันในพื้นที่ชายแดน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาลักษณะทางชาติพันธุ์ วิถีชีวิต และรูปแบบการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งวิธีการเชิงคุณภาพเหมาะสมเนื่องจากช่วยให้เข้าใจความรู้สึก ประสบการณ์ ความคิดเห็น และมุมมองของผู้ให้ข้อมูลอย่างลึกซึ้ง

1. เครื่องมือวิจัย ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ออกแบบตามประเด็นวิจัย เช่น การดำรงชีวิตประจำวัน การค้าขายและเกษตรกรรม ความเชื่อ วัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกัน

แบบสังเกตการณ์ (Observation Checklist) เพื่อติดตามกิจกรรมในชุมชน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้ครอบคลุมทุกมุมมองจากกลุ่มชาติพันธุ์และสถานะทางสังคมโดยใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากร คือ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง คือ กะเหรี่ยง ม้ง ลีซอ มูเซอ และอาข่า

กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง คือ กะเหรี่ยง ม้ง ลีซอ มูเซอ และอาข่า 2 กลุ่ม รวมเป็นจำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้นำชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง ลีซอ มูเซอและอาข่า จำนวน 10 คน

กลุ่มที่ 2 ประชาชนทั่วไปที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน จำนวน 20 คน

3. ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

การวิจัยครั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ อาจารย์กอบแก้ว ปัญญาไทย คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ รศ.ดร.สัณญา เคนาภูมิ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ดำเนินการ สัมภาษณ์เชิงลึก แต่ละกลุ่มประมาณ 60-90 นาที

4.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนมุมมอง และสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

4.3 การสังเกตการณ์ภาคสนามในชุมชนเพื่อบันทึกกิจกรรมการดำรงชีวิต ประเพณี และการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรม

4.4 บันทึกข้อมูลด้วยเสียงและบันทึกภาคสนาม (Field Notes) เพื่อความครบถ้วน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงตีความ (Content Analysis) เพื่อระบุแนวคิดหลัก ปัญหา และรูปแบบการอยู่ร่วมกัน

5.2 การจัดหมวดหมู่ธีม (Thematic Coding) เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่งเสริมและอุปสรรคของการอยู่ร่วมกัน

5.3 นำผลวิเคราะห์มาสังเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และบริบทเชิงพื้นที่ เพื่อเสนอแนวทางพัฒนานโยบายและกลยุทธ์การอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประชาชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตากมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประกอบด้วย กลุ่มกะเหรี่ยง ม้ง ลีซอ มูเซอและอาข่า แต่ละกลุ่มมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเฉพาะตัว เช่น กะเหรี่ยงและม้งส่วนใหญ่ทำเกษตรแบบไร่หมุนเวียน ปลูกข้าวโพด ถั่วลิสง และพืชผักสวนครัว ขณะที่ชาวมูเซอมีส่วนร่วมในกิจกรรมค้าชายแดน การเกษตรเชิงพาณิชย์ และการทำงานในตลาดชุมชน นอกจากนี้ แต่ละกลุ่มยังรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี และศาสนา เช่น การจัดพิธีกรรมประจำปี งานบุญประเพณี และการปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิม การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้สร้างความหลากหลายทาง

วัฒนธรรม และมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตร การค้าขาย และ วัฒนธรรมระหว่างกลุ่ม

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดน จังหวัดตากมี รูปแบบพหุวัฒนธรรม (Multicultural Coexistence) โดยมีกลไกหลัก ดังนี้

2.1 การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ กลุ่มชาติพันธุ์มีการค้าขายสินค้าเกษตรและ ทัศนกรรมระหว่างกัน การเข้าร่วมตลาดชุมชนและงานเทศกาลท้องถิ่นช่วยสร้างรายได้และ ความสัมพันธ์ 2.2 การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์เข้าร่วมพิธีกรรม และประเพณีของกลุ่มอื่น เช่น การร่วมงาน 5 ชนเผ่าของชาวมูเซอ การเข้าพิธีกรรมดั้งเดิมของ กะเหรี่ยง หรือการร่วมงานประเพณีชุมชน

2.3 การช่วยเหลือกันในชุมชน มีการรวมแรงงานทำไร่ การซ่อมแซมถนนและสะพาน การช่วยเหลือด้านแรงงานและการสนับสนุนในกรณีเกิดภัยพิบัติ

2.4 การสื่อสารและสร้างเครือข่าย มีใช้ภาษาไทยเป็นสื่อกลางร่วมกับภาษาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้ง กลไกเหล่านี้ทำให้เกิด ความร่วมมือทางสังคมและ เศรษฐกิจ ลดความขัดแย้ง และช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า

3.1 ปัจจัยส่งเสริมต่อการอยู่ร่วมกันมี ดังนี้

1) ความเคารพวัฒนธรรมและประเพณี กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ยอมรับและให้ ความสำคัญต่อขนบธรรมเนียมของกันและกัน

2) การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและสังคม มีการค้าขายร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน และการรวมแรงงานทำกิจกรรมชุมชน

3) การทำงานร่วมในกิจกรรมชุมชน มีการซ่อมแซมถนน การทำไร่มุมนเวียน การ สร้างระบบน้ำชลประทานร่วมกัน

4) การศึกษาและการสื่อสาร มีการใช้ภาษาไทยเป็นสื่อกลางในโรงเรียนและชุมชน รวมถึงการเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน

3.2 อุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันมี ดังนี้

1) ความยากจนและทรัพยากรจำกัด มีการแข่งขันในการเข้าถึงที่ดิน น้ำ และ ทรัพยากรชุมชน

2) ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา ทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือความไม่ ไว้วางใจระหว่างกลุ่มยังมียุ่บ้าง

3) ปัญหาสิทธิและสถานะบุคคล กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มไม่มีเอกสารทางราชการหรือสิทธิทางสังคมเต็มที่

4) ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น การแข่งขันตลาดค้าชายแดนหรือการแย่งชิงพื้นที่ทำกิน

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า แนวทางการพัฒนานโยบายหรือกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในพื้นที่ชายแดนอย่างยั่งยืนควรเน้นหลายด้าน ได้แก่

4.1 การศึกษาและวัฒนธรรมร่วม ควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่รวมภาษาไทยและภาษาท้องถิ่น จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และส่งเสริมการเรียนรู้ขนบธรรมเนียมและประเพณีของกลุ่มต่าง ๆ

4.2 เศรษฐกิจชุมชนและการค้าชายแดน ควรสนับสนุนโครงการเกษตรยั่งยืน การค้าชายแดนอย่างเป็นธรรม การพัฒนาสินค้า OTOP และท่องเที่ยวชุมชน

4.3 การสร้างสิทธิและเวทีแก้ไขปัญหา ควรจัดเวทีชุมชนให้ทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแก้ไขข้อขัดแย้งอย่างสันติ

4.4 การอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ รักษาป่า แม่น้ำ และประเพณีดั้งเดิมควบคู่กับการพัฒนา

ทั้งนี้ เพราะการพัฒนานโยบายต้องอาศัยทั้งการเสริมสร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรม การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการให้ทุกกลุ่มเข้าถึงสิทธิและทรัพยากรอย่างเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Community Development) ของ Chambers (1997) และงานวิจัยของพุทธมณี (2560) ที่ชี้ว่าการพัฒนานโยบายเชิงบูรณาการช่วยสร้างความยั่งยืนและสันติภาพในชุมชนพหุวัฒนธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลจากการวิจัย วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าประชาชนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตากมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยง ม้ง ลีซอ มูเซอและอาข่า แต่ละกลุ่มมีวิถีชีวิตและรูปแบบการดำรงชีพเฉพาะตัว ทั้งด้านการเกษตร การค้าชายแดน การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนา ทั้งนี้เพราะภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของแต่ละกลุ่มทำให้เกิดความแตกต่างทั้งด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต แต่ละกลุ่มยังคงแลกเปลี่ยนความรู้และ

ประสบการณ์ด้านเกษตรกรรม การค้าขาย และประเพณีร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด การอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรม (Multicultural Coexistence) ของ Berry (2011) และงานวิจัยของธนกิจ (2562) ที่ชี้ว่าความหลากหลายทางชาติพันธุ์สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

2. ผลจากการวิจัย วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ารูปแบบและกลไกการอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนเป็นลักษณะ พหุวัฒนธรรมและความร่วมมือทางสังคม โดยกลไกสำคัญ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณี การช่วยเหลือกันในชุมชน และการสื่อสารด้วยภาษากลาง เช่น ภาษาไทย ทั้งนี้เพราะการสร้างความสัมพันธ์และเครือข่ายสังคมช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม (Social Network Theory) ของ Granovetter (1973) และงานวิจัยของเจริญ (2563) ที่พบว่ากลไกการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ช่วยสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในชุมชน

3. ผลจากการวิจัย วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ได้แก่ ความเคารพวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ การทำงานร่วมกันในกิจกรรมชุมชน และการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ ขณะที่อุปสรรคสำคัญ คือ ความยากจน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา ปัญหาสิทธิและสถานะบุคคล และความขัดแย้งจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะปัจจัยเชิงสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์โดยตรง การละเมิดสิทธิหรือขาดการเข้าถึงทรัพยากรอาจสร้างความตึงเครียดและความไม่ไว้วางใจซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม (Social Conflict Theory) ของ Coser (1956) และงานวิจัยของสมิทธิ์ (2561) ที่ชี้ว่าการอยู่ร่วมกันอย่างสันติต้องอาศัยทั้งความเคารพซึ่งกันและกันและโครงสร้างสังคมที่สนับสนุน

4. ผลจากการวิจัย วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่าแนวทางการพัฒนานโยบายหรือกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในพื้นที่ชายแดนอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องเน้นทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจชุมชน สิทธิและเวทีแก้ไขปัญหา รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ เพราะความหลากหลายทางชาติพันธุ์และความแตกต่างด้านวัฒนธรรม การเข้าถึงทรัพยากร และความไม่เท่าเทียมทางสังคมอาจสร้างความตึงเครียดและความขัดแย้งหากไม่มีนโยบายสนับสนุนที่ชัดเจน การส่งเสริม การศึกษาและวัฒนธรรมร่วม เช่น การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่รวมภาษาไทยและภาษาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ช่วยสร้างความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน

ในขณะที่ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการค้าชายแดน เช่น โครงการเกษตรยั่งยืน สินค้า OTOP และท่องเที่ยวชุมชน ช่วยสร้างรายได้และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

นอกจากนี้ การ สร้างสิทธิและเวทีแก้ไขปัญหา เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากทุกกลุ่มจำเป็นต้องเข้าถึงบริการสาธารณะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การจัดเวทีชุมชนช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความยั่งยืนในการอยู่ร่วมกัน ขณะเดียวกัน การ อนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยรักษาเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ควบคู่กับการพัฒนา

แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิด การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Community Development) ของ Chambers (1997) และงานวิจัยของพุทธมณี (2560) ที่ชี้ว่าการพัฒนานโยบายเชิงบูรณาการ การส่งเสริมความร่วมมือ และการสร้างเวทีสื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การอยู่ร่วมกันในพื้นที่ชายแดนเป็นไปได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ ปัจจัยและกลไกที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ดังนี้

1. ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน ได้แก่

1) ความเคารพและยอมรับวัฒนธรรม การให้ความสำคัญต่อประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมของกลุ่มอื่น

2) การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและสังคม การค้าขายสินค้าเกษตรและหัตถกรรมร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกิจกรรมชุมชน

3) การศึกษาและการสื่อสาร การใช้ภาษาไทยและภาษาท้องถิ่นเป็นสื่อกลาง และการเรียนรู้วัฒนธรรมร่วม

4) เวทีการมีส่วนร่วมและการแก้ปัญหา การจัดเวทีชุมชนและกลไกการตัดสินใจร่วมกัน

2. อุปสรรคที่ต้องจัดการ

1) ความยากจนและจำกัดทรัพยากร

2) ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา

- 3) ปัญหาสิทธิและสถานะบุคคล
- 4) ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
3. แนวทางการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์
 - 1) พัฒนาหลักสูตรการศึกษาและกิจกรรมวัฒนธรรมร่วม
 - 2) ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการค้าขายแดนอย่างยั่งยืน
 - 3) จัดเวทีและกลไกแก้ไขปัญหาให้ทุกกลุ่มเข้าถึงสิทธิและการมีส่วนร่วม
 - 4) อนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการพัฒนา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1. กระทรวงศึกษาธิการ ควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในพื้นที่ชายแดนที่ผสมผสานทั้งภาษาไทยและภาษาท้องถิ่น พร้อมจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ ความเคารพ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 2. สำนักงานพัฒนาชุมชน และหน่วยงานเศรษฐกิจท้องถิ่น ควรส่งเสริมโครงการเศรษฐกิจชุมชนและการค้าขายแดนอย่างยั่งยืน เช่น การสนับสนุนเกษตรยั่งยืน การพัฒนาสินค้า OTOP และการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสร้างรายได้และความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ 3. หน่วยงานท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดเวทีและกลไกแก้ไขปัญหาให้ทุกกลุ่มชาติพันธุ์เข้าถึงสิทธิ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และร่วมแก้ไขข้อขัดแย้งอย่างสันติ รวมถึงสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนา ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1. หน่วยงานการศึกษาและโรงเรียนในพื้นที่ชายแดนสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมร่วมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้นักเรียนและเยาวชนเกิดความเข้าใจ เคารพความแตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 2. องค์กรชุมชนและหน่วยงานพัฒนาชุมชนสามารถนำผลการวิจัยไปวางแผนและดำเนินโครงการเศรษฐกิจชุมชน เช่น เกษตรยั่งยืน การค้าขายแดน และสินค้า OTOP เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ชายแดนทุกกลุ่มได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียม 3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานแก้ไขปัญหาสังคมสามารถใช้ผลการวิจัยจัดเวทีการมีส่วนร่วมและกลไกแก้ไขปัญหา ให้กลุ่มชาติพันธุ์เข้าถึงสิทธิ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และร่วมกันแก้ไขข้อขัดแย้งในชุมชน ส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- จิราพร โพธิ์งาม. (2564). *การอยู่ร่วมกันของชุมชนพหุวัฒนธรรมชายแดนไทย-เมียนมา*. ตาก: ศูนย์ศึกษาพัฒนาชายแดนตาก.
- เจริญ นวลจันทร์. (2563). การสร้างความร่วมมือและเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดน. *วารสารวิจัยสังคมศาสตร์*, 7(1), 101-120.
- ธนกิจ ศรีบุญเรือง. (2562). การอยู่ร่วมกันอย่างสันติของชุมชนพหุวัฒนธรรมชายแดนไทย-พม่า. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 14(2), 45-68.
- พุทธมณี กาญจนพงศ์. (2560). การพัฒนานโยบายเชิงบูรณาการเพื่อชุมชนชายแดน. *วารสารพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม*, 5(3), 23-41.
- พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, และคณะ. (2567). *พหุวัฒนธรรม: วิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรมและศาสนาในอาเซียน เล่ม 1 คติธรรมและความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- รัตนา มหาสุข. (2562). การพัฒนาความร่วมมือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 9(2), 55-72.
- สมชาย เกษมสุข. (2560). การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดตาก. *วารสารสังคมและสิ่งแวดล้อม*, 4(1), 15-33.
- สมิทธิ ทองนาค. (2561). ความขัดแย้งทางสังคมและการจัดการในชุมชนชายแดน. *วารสารสังคมและวัฒนธรรม*, 12(4), 55-76.
- สุภาภรณ์ ศรีสวัสดิ์. (2566). *ชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ในสังคมไทยร่วมสมัย*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Berry, J. W. (2011). Integration and multiculturalism: Ways towards social solidarity. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(4), 411-418.
- Chambers, R. (1997). *Whose reality counts? Putting the first last*. London, UK: Intermediate Technology Publications.
- Coser, L. A. (1956). *The functions of social conflict*. New York, NY: Free Press.
- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380.

Putnam, R. D. (2007). E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137–174.

Smith, J. (2018). *Ethnic diversity and social integration in Southeast Asia*. Oxford University Press.

Tan, M. (2020). *Borderland identities: Ethnicity and coexistence in Southeast Asia*. Routledge.